

כיצד העדים פרק ראשון מכות

ב.

עין משפט נר מצוה

א א מיי פ"כ מ"ג
עדות הלכה ה סמג
עשין קי מוט"מ פ"י נ"ח
ב ב מיי שם פ"ח מ"ג א
סמג שם
ג ג מיי שם פ"כ ה"י
סמג שם

מוסף רש"י

כל הווממין מקדימין
לאורחא מיתה. שהיו
ממיינין את הנידון, חוץ
מוממין בת כהן
ובועלה. כלומר וכל
הבועלים נידונין כמיתה
הנענשת מן מנועל צ"ל
סמג (פנהדרן ב.צ.).

רבינו הגנאל

כיצד העדים נעשין
וזממין מעידין
אנו באיש פלוני שהוא בן
גרושה או בן חלוצה כו'.
ואקשינן (הא כיצד וכו')
היאך אתם מעידים ביום
פלוני שהרג פלוני את
פלוני במקום פלוני ואתם
הייתם עמו בבית פלוני
הרי אלו וזממין. ופרקינן
תנא התיב קאי כל הווממין
מקדימין לאותה מיתה
חוץ מווממי בת כהן
ובועלה. ויש עדים אחרים
שאין בהם הומה כל
עיקר אלא מלקות בעלמא
כיצד מעידין אנו באיש
פלוני שהוא בן גרושה
כו' אין אומרים יעשה זה
בן גרושה כו'. שנאמר
ועשיתם לו כאשר זמם לו
ולא לזרעו ולפסלו ליה
לדרידה לחדידה. בענין
כאשר זמם וליכא. כלומר
הוא לא בא אלא לפסול
לו ולזרעו ואם באת
לפסולו לו לזרעו ולא להנה
לעשה כאשר זמם לעשות.
בר פדא אמר ק"ו המחלל
אינו מתחלל פי' כהן
גדול (א) שבא על אלמנה
וחלילה הוא אינו מתחלל
הנידן שבא לחלל והנידן
עליו שהוא בן גרושה
ותכחין לחללו ולא חלילו
אינו דין שלא יתחלל.
ומתקין רבינא אי הכי
בטלת תורת עדים וזממין
דאיכא למירא לדברין

(א) ע"י רש"י ורבינו קט"ו לה
כ"ג דמכיל להדיח בקלא ועי'
קדושין ע"י ב' סמג ט"ז ב'.

מעידין אנו באיש פלוני שהוא בן גרושה או בן חלוצה אין אומרים כו'. תימנה כיון דלאם הומונו אינן נעשין בן גרושה וחלוצה א"כ גם בשלל יחזמו איך יעשה על פיהם בן גרושה (א) דהכי הוא האמת ואמאי הא הויה לה עדות שאי אתה יכול להזימה ואין זה עדות * וי"ל כיון דלוקין הויה כאשר זמם והויה שפיר אתה יכול להזימה וקשה דא"כ מאי קאמר פרק היו בודקין (פנהדרן דף מה.) גבי עדי נערה המאורסה דליהי לא מייקטלא דכיון דליהויה לא מייקטלי משום שיכולין לומר לאסרה על צעלה בלאו והויה לה עדות שאי אתה יכול להזימה ומאי קאמר והא מ"מ לוקין וי"ל דהתם כיון שבאין לחייבה מיתה וזממו להרוג את הנפש לא מייקיים כאשר זמם צנפיש גבי הומה צהדיח כתיב נפש נפש צנפיש גבי הומה דעדות נפשות ולא חשיב יכול להזימה צנפיש אצל הכהן שאלו כיון אלא לשווייה בן גרושה וכן חלוצה דליכא כי אש לאו צנפיש כיון שלקו חשיב שפיר עדות שאתה יכול להזימה * ועי"ל דגבי עדות דבן גרושה וחלוצה לא חיישינן כלל צאתה יכול להזימה דמהיכא נפקא לן דבעינן עדות שאתה יכול להזימה מכאשר זמם והא מוכח בגמרא דכאשר זמם לא נכתב לגבי קאי נמי עליהו * דאם התרו צה מייקטלי אינהו צשהומו ואילו יהיה צלל הומו * (והתם מייירי צלל התרו וכיון דכאשר זמם קאי עליהו) לכן בעינן אתה יכול להזימה ויש לנדקדק אמאי לא נקט מעידין אנו צהיש פלוני שהוא זממו כו' דזה הויה שיש בן צהישראל בין צכהניס ויש גרושה לא פסיל אלא צכהניס ויש ליישב דנקטיה משום דקאי אוממין צת כהן כדאיתא בגמרא ולכן נקט מידי דשיין צכהניס: **מעידין אנו באיש פלוני שהיה גלות.** וא"ת והאך הם יכולים לחייבו גלות צדנותו והא יכול

העדים נעשים וזממין מעידין אנו באיש פלוני שהוא בן גרושה או בן חלוצה אין אומרים יעשה זה בן גרושה או בן חלוצה תחתיו * אלא לוקה ארבעים מעידין אנו באיש פלוני שהוא חייב לגלות אין אומרים יגלה זה תחתיו אלא לוקה ארבעים: **גמ' הא כיצד אין העדים נעשים וזממין מיבעי ליה ועוד * מדקתני לקמן אבל * אמרו להם היאך אתם מעידין שהרי באותו היום אתם הייתם עמו במקום פלוני הרי אלו וזממין * (מכלל דאלו אין וזממין) תנא התיב קאי * כל הווממין מקדימין לאותה מיתה * חוץ מווממי בת כהן ובעלה שאין מקדימין לאותה מיתה אלא למיתה אחרת ויש עדים וזממין אחרים שאין עושין בהן דין הומה כל עיקר אלא מלקות ארבעים כיצד מעידין אנו באיש פלוני שהוא בן גרושה או בן חלוצה אין אומרים יעשה זה בן גרושה או בן חלוצה תחתיו אלא לוקה את הארבעים מנהני מילי א"ר יהושע בן לוי * (אמר ר"ש בן לקיש) דאמר קרא יעשיתם לו כאשר זמם לו ולא לזרעו וליפסלוהו לדרידה ולא ליפסלו לזרעיה בעינן כאשר זמם לעשות וליכא בר פדא אומר ק"ו ומה המחלל אינו מתחלל הבא לחלל ולא חילל אינו דין שלא יתחלל מתקף לה רבינא אם כן בטלת תורת עדים וזממין ומה**

לומר מויד הייתי כדאמר גבי אכלת חלב צפ"ק דצבא מניעא (דף ג.) * וי"ל דמייירי כשראו צו רגלים לדבר שנשמע הצבול מתקו ואיכא למימר דלא נתכוין אצל קשה מהא דתנן פרק אלו הן הגולין (לקמן דף ט.) דשונא אינו גולה לאו כי האי גוונא דומיא דאובז גולה ואמאי אינו גולה כיון דרשו דהוי רגלים לדבר וי"ל דשני שונא דיש לנו לומר טפי דבשנאה הכהן ועוד וי"ל דמייירי שפיר דליכא רגלים לדבר והשתא ניחא משנא * ומ"מ אויב גולה כגון דשתק כשמתרו לו העדים בודאי אי הוה אמר לא הרגמיו יכול לתרץ ולומר לא הרגמיו שונא אלא מויד כמו * צלל אכלתי חלב אצל כיון דשתק כהודאה דמיא: **ב"ר הווממין מקדימין לאותה מיתה.** פי' הקונטרס שאין להם נס והמלטה וקשה דמאי קמ"ל פשיטא ובכתובות * פירש שרואה לומר מקדימין שלא יענו ודין וגם זה קשה דמאי קמ"ל פשיטא לכן פירש ר"י מקדימין הכי פירושו ודאי אתה נרין להמיתן צמיתה * (א) שהמיתו אצל ודאי אש אלו יכול אפי' נמיתם צבל מיתה שנוכל כדתניא * (ב"מ דף לא.) וקשה דלמרינן פרק נגמר הדין (פנהדרן דף מה.) דרואה וגו' דהם הווי צ' כמובין הבאין כחד וכן קשה דמתוספתא (פ"ב דפנהדרין) תניא * אצל הווממין שאין אתה יכול להמיתן צמיתה הכתובה צהן אתה ממתים צבל מיתה דריש ליה מן קרא דוצערת הרע מקרבך ואמאי * (ב) הוי רואה וגו'אל דהם צ' כמובין הבאים כחד ומיך ה"ר יוסף דרואה וגו'אל דהם הווי צ' כמובים הבאין כחד לענין שלא נלמדו שאר מוממין מהם להמיתם אף צמיתה שאינה מד' מיתות צ"ד אצל * מד' מיתות צ"ד פשיטא נמיתם צבל מיתה ככל חייבי מיתות: **ז'ובמ"י בת כהן ובעלה שאין מקדימין לאותה מיתה אלא במיתה אחרת.** בועלה דדרשינן היא ולא בועלה וזממין צת כהן דכתיב לחמיו * (א) דדרשינן לחמיו ולא לחמותו וא"ת למה לי דרשא דלחמיו ולא לחמותו תיפוק ליה מהיא דנפקא לן דדרשינן (פנהדרין מה.) את אלה היא מחללת היא ולא בועלה היא ולא וזממיה וי"ל הוואל חוממיה צרו לחייבה שריפה לא יצא לאוקומי מיעוטא דהיא אלא צבועלה אלה ממעטין וזממין * (אלא מן) * (א) אצל כיון דכתיב לחמיו דרשינן נמי מהיא למעוטי וזממיה אצל קשה כיון דכתיב לחמיו אמאי איצטריך למעוטי וזממין מתיא וי"ל דאי מלחמיו הוה אמיתא דהיינו דכתיב צבועלה היה נדון קרינן ציה לחמיו אצל אש לא היה נדון על פי דעותיו כגון שהיה קטן צן ט' שנים ויוס אחד או שלא הכירו הבעל לא קרינן ציה לחמיו קמ"ל היא ולא * (א) וזממין למעוטי וזממין צבל ענין ומתחלה היה ר"י מסופק צהאי מילתא ושוב פשטה מפרק נגמר הדין (פנהדרן דף מו.) דקאמר מיתה אחת מעין שמי מיתות כגון צת כהן ובעלה או צת כהן חוממין * (א) וזממין והשתא למה ליה וזממין וזממין תיפוק ליה דליכא שמי מיתות צלא וזממין משום הבעל צהונק אלא שמע מינה דליירי כגון דליכא דין מיתה צבועלה כגון שהוא קטן כדפירשתי ואפי' קאמרי וזממין צהונק אלמא דהוה וזממין צהונק אפי' דליכא דין מיתה צבועל: **ועוד * מדקתני לקמן. (א) פיר' הקונטרס דמאי צבי כיצד וכו' הא קתני (א) לקמן וכו' ועוד יש לפרש ועוד כלומר ואם תמצא לומר דלשון הומה הוא זה אינו דעל כרחק דין הומה קאמר כדקתני ולאלומי קושייתא קמיתא: **בעינן באשר זמם וליכא.** קשיא היכא שמעדין שהוא מזכיר שני דאין באין לפסול זרעו כי אש לפסלו א"כ נפסול * וי"ל דמ"מ אשתו נפסלת דפסלה צביאשתו וכתיב ועשיתם לו כאשר זמם לו ולא לאשתו: ומה**

כיצד העדים נעשין וזממין כו'. בגמרא מפרש מאי קאמר: **אש איש פלוני.** כהן: שהוא בן גרושה צפנינו מתגרסה אמו * קודם שנוול והרי הוא חלל ופסול: **אין אומרים.** אש הומו והן כהנים יעשה זה בן גרושה וחלוצה לקיים צו * כאשר זמם אלא סופג את הארבעים ובגמרא מפרש טעמא: **שחייב גלות.** שהרי את הנפש צשווג: **גמ' ה"ג** האי כיצד אין העדים נעשין וזממין מיבעי ליה ועוד דקתני לקמן (דף ה.) אצל אמרו להם כו': **כיצד אין העדים נעשין וזממין מיבעי ליה.** דהא לא מקיימת צהו כאשר זמם: **ועוד.** מאי קא צבי מנא כיצד נעשין וזממין היא קתני לה לקמן כיצד דין וזממין דקתני צממתי אצל אמרו להם המזימים היאך אתם מעידים עדות זה והלא הייתם עמו ואתו היום צמקום פלוני כו': **הם קאי.** מנסהדרין סליק דתנן צשיליה אלו הן הנחמקין דהוא סיומא דסנהדרין דיש וזממין שנשתנו צמקת מדין הומה דקתני כל הווממין מקדימין לאותה מיתה כלומר אין להם לצפות מיתה אחרת אלא משכימין לאותה מיתה שנגמר צה דינו של נדון: **חוץ מווממי צת כהן.** נשואה שאפי' שנגמר דינה לשריפה על פיהם הם צהונק דילפינן התם (דף ה.) היא צשריפה אין צועלה צשריפה אלא צהונק כאשר אש איש והווממין משכימין למיתה שחייבו את הבעל דכתיב כאשר זמם לעשות לחמיו ולא לחמותו (שם) וקאמר כהן עוד יש וזממין אחרים שאין מקיימין צהן דין הומה כלל העדים שאין מקיימין צהן דין הומה נעשין וזממין מעידים אנו כו': ולא לזרעו. ואם מעשהו חלל והוא כהן פסקת את זרעו לעולם: **בעינן כאשר זמם.** והוא זמם לפסול את הנדון ואת זרעו: **המחלל אינו מתחלל.** כהן הנושא את הגרושה שמחלל את זרעו אין הוא עממו מתחלל את הכהונה: **הא לחלל ולא חילל.** עד זמם שרואה לחלל ולא חיללו אינו דין כו': **אם כן.** אש צהתם: **וי"ל דמייירי כשראו צו רגלים לדבר שנשמע הצבול מתקו ואיכא למימר דלא נתכוין אצל קשה מהא דתנן פרק אלו הן הגולין (לקמן דף ט.) דשונא אינו גולה לאו כי האי גוונא דומיא דאובז גולה ואמאי אינו גולה כיון דרשו דהוי רגלים לדבר וי"ל דשני שונא דיש לנו לומר טפי דבשנאה הכהן ועוד וי"ל דמייירי שפיר דליכא רגלים לדבר והשתא ניחא משנא * ומ"מ אויב גולה כגון דשתק כשמתרו לו העדים בודאי אי הוה אמר לא הרגמיו יכול לתרץ ולומר לא הרגמיו שונא אלא מויד כמו * צלל אכלתי חלב אצל כיון דשתק כהודאה דמיא: **ב"ר הווממין מקדימין לאותה מיתה.** פי' הקונטרס שאין להם נס והמלטה וקשה דמאי קמ"ל פשיטא ובכתובות * פירש שרואה לומר מקדימין שלא יענו ודין וגם זה קשה דמאי קמ"ל פשיטא לכן פירש ר"י מקדימין הכי פירושו ודאי אתה נרין להמיתן צמיתה * (א) שהמיתו אצל ודאי אש אלו יכול אפי' נמיתם צבל מיתה שנוכל כדתניא * (ב"מ דף לא.) וקשה דלמרינן פרק נגמר הדין (פנהדרן דף מה.) דרואה וגו' דהם הווי צ' כמובין הבאין כחד וכן קשה דמתוספתא (פ"ב דפנהדרין) תניא * אצל הווממין שאין אתה יכול להמיתן צמיתה הכתובה צהן אתה ממתים צבל מיתה דריש ליה מן קרא דוצערת הרע מקרבך ואמאי * (ב) הוי רואה וגו'אל דהם צ' כמובין הבאים כחד ומיך ה"ר יוסף דרואה וגו'אל דהם הווי צ' כמובים הבאין כחד לענין שלא נלמדו שאר מוממין מהם להמיתם אף צמיתה שאינה מד' מיתות צ"ד אצל * מד' מיתות צ"ד פשיטא נמיתם צבל מיתה ככל חייבי מיתות: **ז'ובמ"י בת כהן ובעלה שאין מקדימין לאותה מיתה אלא במיתה אחרת.** בועלה דדרשינן היא ולא בועלה וזממין צת כהן דכתיב לחמיו * (א) דדרשינן לחמיו ולא לחמותו תיפוק ליה מהיא דנפקא לן דדרשינן (פנהדרין מה.) את אלה היא מחללת היא ולא בועלה היא ולא וזממיה וי"ל הוואל חוממיה צרו לחייבה שריפה לא יצא לאוקומי מיעוטא דהיא אלא צבועלה אלה ממעטין וזממין * (אלא מן) * (א) אצל כיון דכתיב לחמיו דרשינן נמי מהיא למעוטי וזממיה אצל קשה כיון דכתיב לחמיו אמאי איצטריך למעוטי וזממין מתיא וי"ל דאי מלחמיו הוה אמיתא דהיינו דכתיב צבועלה היה נדון קרינן ציה לחמיו אצל אש לא היה נדון על פי דעותיו כגון שהיה קטן צן ט' שנים ויוס אחד או שלא הכירו הבעל לא קרינן ציה לחמיו קמ"ל היא ולא * (א) וזממין למעוטי וזממין צבל ענין ומתחלה היה ר"י מסופק צהאי מילתא ושוב פשטה מפרק נגמר הדין (פנהדרן דף מו.) דקאמר מיתה אחת מעין שמי מיתות כגון צת כהן ובעלה או צת כהן חוממין * (א) וזממין והשתא למה ליה וזממין וזממין תיפוק ליה דליכא שמי מיתות צלא וזממין משום הבעל צהונק אלא שמע מינה דליירי כגון דליכא דין מיתה צבועלה כגון שהוא קטן כדפירשתי ואפי' קאמרי וזממין צהונק אלמא דהוה וזממין צהונק אפי' דליכא דין מיתה צבועל: **ועוד * מדקתני לקמן. (א) פיר' הקונטרס דמאי צבי כיצד וכו' הא קתני (א) לקמן וכו' ועוד יש לפרש ועוד כלומר ואם תמצא לומר דלשון הומה הוא זה אינו דעל כרחק דין הומה קאמר כדקתני ולאלומי קושייתא קמיתא: **בעינן באשר זמם וליכא.** קשיא היכא שמעדין שהוא מזכיר שני דאין באין לפסול זרעו כי אש לפסלו א"כ נפסול * וי"ל דמ"מ אשתו נפסלת דפסלה צביאשתו וכתיב ועשיתם לו כאשר זמם לו ולא לאשתו: ומה****

תורה אור השלם
1. ונשיבתם לו כאשר זמם לעשות לאחיו ובערת הדין מקרבך: דברים יט יט

גליון הש"ס
תוס' ר"ה מעידין בו וי"ל כיון דלוקין ע"י שריפה מקובלת פני' דף ע"ב ע"ג ד"ה עדות שאי אתה יכול להזימה: **בא"ד** ועי"ל דבבי עדות דב"ב קשה לי צה מנוגה דכמות דף ג' ע"ה ר"ה ר"ה עדים וזממין מנוגה משלם מתקן לא לקי משום אלא בני המראה ניחא. משמע דאי בני המראה ראי לומר יומר דמקין לקי והא אש יהיה אין דמנוגה לא משלם צעלה כל העדות הוי עדות שאי אתה יכול להזימה דכזה אין צהונק צהנה צ"ג דהא קרא דהומה קאי על התמון דהא מתכסת בעלמא אמת. וא"כ אדרבה לא ל"ג המראה אפטר לומר יומר דמקין לקי ולא נתי ונא יהיה צממון כלל דין הומה ולא קאי עליה ועשיתם כאשר זמם. וכ"כ אש צריכין התראה א"כ משכסת צממון כאשר זמם צלא אמרו. ובאמרו אש לא יעלמו ממון יהיה צכלל עדות שאי אתה יכול להזימה: **ד"ה בעינן כו' וי"ל דמ"מ אשתו נפסלת.** לכאורה עדיין קשה ליה צבמנות דף ט' ממנאי שני אינו פוסל את אשתו:

(א) גירסת מהר"ם קהני, (ב) [לקמן ה.], (ג) מהר"ם מ"ו, (ד) פנהדרין פנ. מ"ש, (ה) [למא עלקוט], (ו) [עין מ"ו], (ז) [דברים ע"ט], (ח) רש"י דהא אש, (ט) רש"י מ"ו, (י) [כתיובתו צ.], (יא) [דף מה. ע"ה], (יב) רש"י מות יומת כו'. [עין רש"י], (יג) י"ל כל חייבי מיתות שאי אתה יכול כו'. ועין רש"י, (יד) צדי מיתות צ"ד פשיטא דמיתותם בכל חייבי מיתות. מהר"ם, (ט) רש"י מ"ו, (ז) רש"י הוא כפירוש הקונטרס.

תורה אור השלם
1. ונשיבתם לו כאשר זמם לעשות לאחיו ובערת הדין מקרבך: דברים יט יט

גליון הש"ס

תוס' ר"ה מעידין בו וי"ל כיון דלוקין ע"י שריפה מקובלת פני' דף ע"ב ע"ג ד"ה עדות שאי אתה יכול להזימה: **בא"ד** ועי"ל דבבי עדות דב"ב קשה לי צה מנוגה דכמות דף ג' ע"ה ר"ה ר"ה עדים וזממין מנוגה משלם מתקן לא לקי משום אלא בני המראה ניחא. משמע דאי בני המראה ראי לומר יומר דמקין לקי והא אש יהיה אין דמנוגה לא משלם צעלה כל העדות הוי עדות שאי אתה יכול להזימה דכזה אין צהונק צהנה צ"ג דהא קרא דהומה קאי על התמון דהא מתכסת בעלמא אמת. וא"כ אדרבה לא ל"ג המראה אפטר לומר יומר דמקין לקי ולא נתי ונא יהיה צממון כלל דין הומה ולא קאי עליה ועשיתם כאשר זמם. וכ"כ אש צריכין התראה א"כ משכסת צממון כאשר זמם צלא אמרו. ובאמרו אש לא יעלמו ממון יהיה צכלל עדות שאי אתה יכול להזימה: **ד"ה בעינן כו' וי"ל דמ"מ אשתו נפסלת.** לכאורה עדיין קשה ליה צבמנות דף ט' ממנאי שני אינו פוסל את אשתו:

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה מעידין וכו' בן גרושה וחלוצה דהיינו (ב) בא"ד גרושה וחלוצה ונא: (א) ד"ה כל כו' צמיתה שרצו להמית אותו אבל אם ודאי שאינן יכולים להמיתן באותה מיתה אפי' נמיתם: (ד) בא"ד ואמאי הא הוי: (ה) ד"ה וזממין כו' לחמיו ודרשינן לחמיו: (ו) בא"ד מן לחמיו אצל כיון דכתיב לחמיו וכו' אצל קשה כיון דכתיב לחמיו וכו' וי"ל דאי מלחמיו הוה אמיתא מלאחיו הוה: (ז) בא"ד ולא וזממיה למעוטי: (ח) בא"ד חוממין וזממיה והשתא למה ליה וזממין וזממין וכו' וזממין וזממיה צמקן: (ט) ד"ה ועוד וכו' קמי דהא לקמן: